

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра Міжнародної економіки та світового господарства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
доц. Пантелеймонов А.В.

“ _____ ” _____ 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ МІЖНАРОДНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти другий (магістерський)
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність 051 «Економіка»
освітня програма Міжнародна економіка
спеціалізація Міжнародна економіка
вид дисципліни обов'язкова
факультет економічний

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету (інституту, центру)

“22” червня 2018 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: доцент кафедри міжнародної економіки та світового господарства, к.е.н. доцент Беренда Сергій Васильович

Програму схвалено на засіданні кафедри Міжнародної економіки та світового господарства

Протокол від “11” червня 2018 року № 9

Завідувач кафедри Міжнародної економіки та світового господарства

_____ (проф. Задорожний Г.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією Економічного факультету

Протокол від. “21” червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії Економічного факультету

_____ (доц. Євтушенко В.А.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародний менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

Магістра

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

Спеціальність (напрямок): 051 «Економіка»

Спеціалізація: міжнародна економіка

1. Опис навчальної дисципліни

Предметом вивчення дисципліни є система господарських взаємовідносин мікро- та макроекономічного рівня, опосередкованих діяльністю транснаціональних корпорацій.

1.1. Мета навчальної дисципліни – оволодіння студентами теоретичних знань і практичних навичок, зв'язаних з аналізом діяльності сучасних Транснаціональних компаній (корпорацій).

1.2. Завдання навчальної дисципліни – сформувати належну компетентностей щодо:

- Сутності міжнародної компанії, змісту і масштабів їх діяльності.
- Економічних і управлінських теорій становлення і розвитку ТНК.
- Специфіки розробки і реалізації глобальних стратегій ТНК.
- Взаємовідносин між ТНК та приймаючою державою.

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

<u>Обов'язкова</u> / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	й
Семестр	
1-й	й
Лекції	
18 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
18 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
84 год.	год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

сутність ТНК; зміст і масштаби діяльності ТНК; еволюцію організаційних структур; види ТНК та форми їх проникнення на світовий ринок; специфіку розроблення та реалізацію глобальної стратегії ТНК; механізм функціонування та управління ТНК; особливості взаємодії ТНК і національних економік.

вміти:

володіти основними категоріями, що характеризують сутність та види ТНК; розуміти механізм функціонування ТНК; аналізувати роль ТНК в системі міжнародних економічних відносин; аналізувати форми проникнення ТНК на світовий ринок: контрактні, лізингові, маркетингові, франчайзингові і т.д.; давати оцінку економічній стратегії ТНК, а саме, фінансовій, інвестиційній, маркетинговій і т.д.; аналізувати роль ТНК в економіці країн, що розвиваються та країн з трансформаційною економікою; давати оцінку формуванню корпоративного сектора в Україні.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття міжнародного менеджменту, сутність та характер діяльності багатонаціональних корпорацій.

Визначення міжнародного менеджменту як бізнес-дисципліни. Система ТНК, переміщення в системі ТНК (горизонтальна та вертикальна інтеграція). Передача технологій та підприємницького досвіду в системі ТНК.

Тема 2. ТНК та форми конкурентної боротьби

ТНК и трансформація конкурентної боротьби на світовому ринку. Форми боротьби ТНК за зовнішні ринки. Підвищення конкурентоспроможності товарів - форма боротьби за зовнішні ринки. Заходи підвищення конкурентоспроможності та умови їх використання.

Тема 3. Переваги інтернаціоналізації операцій.

Зміст інтернаціоналізаційного процесу на підприємстві. Етноцентризм, поліцентризм, регіоноцентризм, геоцентризм. Економічні вигоди від закордонних прямих інвестицій ТНК для приймаючих країн і видатки на них (вплив на платіжний баланс, відношення доходів до видатків у часі). ТНК і національна незалежність приймаючих країн.

Тема 4. Транснаціональні корпорації як господарські підприємства.

Теорія фірми. Власність, контроль, структура керівництва, внутріфірмове планування, технічна та кадрова політика в системі транснаціональних корпорацій. Фінансова діяльність ТНК. Трансфертне ціноутворення.

Тема 5 Державна політика стосовно ТНК.

Мережа змішаних підприємств в Україні. Особливості розвитку ТНК в економіці України. Досвід роботи ТНК в Україні, позитивні та негативні результати.

Тема 6 ТНК та економічна інформація.

Економічна розвідка. Методи збору інформації. Масштаби діяльності направленої на збір економічної інформації.

Тема 7. Сучасні тенденції міжнародного ринку злиття і поглинань. Злиття та поглинання як стратегія корпоративного зростання міжнародної компанії.

Сучасні тенденції міжнародного ринку злиттів та поглинань компаній. Фактори активізації процесів злиття та поглинань. Найбільші мегаугоди сучасності. Ефективність трансформаційних угод. Специфіка трансформаційних угод в Україні. Недружні поглинання – рейдерські захоплення. Глобалізація та динаміка формування стратегічних альянсів, їхня еволюція. Формування стратегічних альянсів. Феномен альянсу, його сутність. Цілі та мотиви поведінки партнерів. Галузеві особливості альянсів.

Тема 8. Вплив національної ділової культури на особливості ведення міжнародного бізнесу

Поняття національної ділової культури та її вплив на специфіку ведення бізнесу в різних країнах. Найважливіші параметри культурних відмінностей і їхній вплив на соціальну орієнтацію людей та їх організаційна поведінка. Стереотипізація і етноцентризм та їхній вплив на ефективність ведення бізнесу по країнах. Специфіка ділових культур і особливості національних моделей менеджменту в різних країнах.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Поняття міжнародного менеджменту, сутність та характер діяльності багатонаціональних корпорацій.	14	2	2			10						
Тема 2. ТНК та форми конкурентної боротьби	14	2	2			10						
Тема 3. Переваги інтернаціоналізації операцій.	14	2	2			10						
Тема 4. Транснаціональні корпорації як господарські підприємства.	14	2	2			10						
Тема 5. Державна політика стосовно ТНК.	14	2	2			10						
Тема 6. ТНК та економічна інформація. Біржові індекси.	14	2	2			10						
Тема 7. Сучасні тенденції міжнародного ринку злиття і поглинань. Злиття та поглинання як стратегія корпоративного зростання міжнародної компанії.	20	4	4			12						
Тема 8. Вплив національної ділової культури на особливості ведення міжнародного бізнесу	16	2	2			12						
Всього	120	18	18			84						

4. Теми семінарських та практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практичне заняття 1. 1.1. Проведення аналізу та вибір ТНК поміж експортом, ліцензуванням, та закордонними прямими інвестиціями. 1.2. Візуалізація результатів аналізу.	2

	1.3. Складання аналітичної записки.	
2	Практичне заняття 2. 1.1. Розрахунок коефіцієнта інтернаціоналізації для окремої компанії. 1.2. Розрахунок економічних доходів від прямих інвестицій ТНК та видатки на них у країнах що розвиваються.	2
3	Практичне заняття 3. Кейс. Створення компаній Макіладорес	2
4	Практичне заняття 4. Кейс. Конфлікт інтересів через утворення СП АвтоЗАЗ-Daewoo.	2
5	Практичне заняття 5. Baltic dry Index, Nikkei, Dow Jones. Методи розрахунку індексів.	2
6	Практичне заняття 6. Кейс Злиття Mercedes та Chrysler	2
7	Практичне заняття 7. Вплив національної ділової культури на особливості ведення міжнародного бізнесу.. Порівняння національних ділових культур і систем менеджменту за Г. Хофстедом. Порівняння ділових культур і систем менеджменту різних країн (за вибором). Крос-культурна компетенція глобального менеджера. Дослідження мотивів іноземних інвесторів з боку ТНК відповідно до національної ділової культури на особливості ведення міжнародного бізнесу	4

5. Самостійна робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття міжнародного менеджменту, сутність та характер діяльності багатонаціональних корпорацій. <i>Опрацювання та огляд опублікованих у фахових виданнях статей, монографій та релізів за темою</i>	10
2	Тема 2. ТНК та форми конкурентної боротьби <i>Опрацювання та огляд опублікованих у фахових виданнях статей, монографій та релізів за темою</i>	10
3	Тема 3. Переваги інтернаціоналізації операцій. <i>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття</i>	10
4	Тема 4. Транснаціональні корпорації як господарські підприємства. <i>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття.</i>	10
5	Тема 5. Державна політика стосовно ТНК. <i>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Есе. На тему Конфлікт інтересів між транснаціональними корпораціями та приймаючими країнами.</i>	10

6	Тема 6. ТНК та економічна інформація. Біржові індекси. <i>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття.</i>	10
7	Тема 7. Сучасні тенденції міжнародного ринку злиття і поглинань. Злиття та поглинання як стратегія корпоративного зростання міжнародної компанії. Міжнародні стратегічні альянси. <i>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Chrysler vs Mercedes</i>	12
8	Тема 8. Вплив національної ділової культури на особливості ведення міжнародного бізнесу. <i>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття.</i>	12
	Разом	84

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

7. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Міжнародний менеджмент» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на семінарських та практичних заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння змістових розділів (проміжний контроль) – на практичних та семінарських підсумкових заняттях та/або виконанням індивідуальної семестрової роботи

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;
- розв'язування задач;
- виконання творчих завдань;
- виконання індивідуальної семестрової роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять. Сума балів, які студент **денної** форми навчання може набрати за поточними контролями, дорівнює 60 (для студентів **заочної** форми навчання - 15).

Підсумковий контроль засвоєння матеріалу здійснюється на підсумкових заняттях та на екзамені.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному програмою дисципліни «Міжнародний менеджмент».

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточного і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40 (для студентів **денної** форми навчання).

Критерії оцінювання відповідей на екзамені:

Час виконання – 60-90 хвилин

Теоретичне питання – 15 балів

Творче питання – 15 балів

Тести – 10 балів

Для студентів **заочної** форми навчання, де передбачено лише лекційну форму занять, сума балів підсумкового семестрового контролю дорівнює **85**.

Критерії оцінювання відповідей на екзамені:

Час виконання – 60-90 хвилин

Теоретичне питання – 20 балів

Творче питання – 45 балів

Тести – 20 балів

УВАГА! У разі використання заборонених джерел студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

За результатами поточного та підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно. Набрана студентом кількість балів служить основою для оцінки за національною шкалою.

8. Схема нарахування балів

Структура та складові підсумкової оцінки з дисципліни (денна форма навчання):

Вивчення тем – 30 балів (з них: активна робота на семінарських заняттях - 10 балів; виконання індивідуального завдання або виконання практичних завдань - 10 балів; поточний контроль - 10 балів)

Виконання семестрової роботи - 30 балів

Підсумковий контроль – 40 балів (з них: відповідь на теоретичне питання - 15 балів; творче питання - 15 балів; тестові завдання - 10 балів)

Заохочувальні бали - виконання індивідуального завдання – 5 балів, підготовка до видання наукової статті за тематикою дисципліни «Міжнародний менеджмент» – 10 балів

*Максимальні значення оцінювання діяльності студента
при вивченні навчальної дисципліни (денна форма навчання)*

Поточний контроль та самостійна робота								Разом	Екзамен	Сума
								60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
30 (мінімум 10)				30 (мінімум 10)						

T1, T2 ... T12 – теми розділів.

Студент допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав **не менше 31** балу та **виконав семестрову контрольну роботу**.

Структура та складові підсумкової оцінки з дисципліни (заочна форма навчання):

Виконання семестрової роботи - 15 балів

Підсумковий контроль – 85 балів (з них: відповідь на теоретичне питання - 20 балів; творче питання - 45 балів; тестові завдання - 20 бали)

Заохочувальні бали - підготовка до видання наукової статті за тематикою дисципліни «Міжнародний менеджмент» – 10 балів

*Максимальні значення оцінювання діяльності студента
при вивченні навчальної дисципліни (заочна форма навчання)*

Поточний контроль та самостійна робота	Підсумковий семестровий контроль (Екзамен)	Сума
Семестрова контрольна робота	85	100
15 (мінімум -8)		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Базова

1. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях [текст] підруч. / Ю. Г. Козак. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 228 с.
2. Міжнародний менеджмент: підручник / [М.П.Бутко, І. М. Бутко, М. Ю. Дітковська та ін.] ; за заг. ред. М. П. Бутка. - К. : Центр учбової літератури, 2018. - 412 с.
3. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. С. О. Якубовського, Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової. - 2-ге вид., переробл. та доповн. - К. : Центр учбової л-ри, 2011. - 334 с.
4. Стратегічний менеджмент і транснаціональні корпорації [Текст] : (навч. посіб.) / Радько фон Шульц М. М., Михайловська О. В., Гумен-Радько фон Шульц В. А. [та ін.]; за ред. Гумен-Радько фон Шульц В. А. ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : [б. в.], 2011. - 237 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 231-235.
5. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції : Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: Підручник / О.І. Рогач. – Київ : Либідь, 2005. – 720 с.
6. Беренда С.В. Міжнародний менеджмент // дистанційний курс. // Навчально-методична праця. - Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2018. Режим доступу <http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=171> – Станом на 01.06.2018. – Назва з екрану.

Допоміжна

1. Азарова Т. В. Стратегії розвитку транснаціональних корпорацій у контексті підвищення міжнародної конкурентоспроможності країн [Електронний ресурс] / Т. В. Азарова, В. І. Охота. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Кормакова І. О. Концептуальні підходи до визначення суті транснаціональних корпорацій / І. О. Кормакова // Економічний простір. – 2010. – № 41. – С. 16–25.
3. Киришун Л. В. Визначальні критерії формування сутності ТНК [Електронний ресурс] / Л. В. Киришун. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
4. Швець, Ю. О., and Т. А. Сухаренко. "Основні етапи розвитку транснаціональних компаній та їх зв'язок з глобалізацією." *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки* 3 (1) (2016): 204-209.
5. Матросова, І. Ю. "Виявлення особливостей правового регулювання діяльності транснаціональних компаній (ТНК)." *Молодий вчений* 5 (2016): 428-432.

6. Technological Innovations, Multinational Corporations and the New International Competitiveness: The Case of Intermediate Countries Jos Molero Routledge, 19 груд. 2013 р. - 336 стор.
7. The Effects of Taxation on Multinational Corporations Martin Feldstein, James R. Hines, R. Glenn Hubbard University of Chicago Press, 1 груд. 2007 р. - 334 стор.
8. Multinational Corporations and Local Firms in Emerging Economies Eric Rugraff, Michael W. Hansen Amsterdam University Press, 2011 - 275 стор.
9. Когут, М. В. "Вплив транснаціональних корпорацій на міжнародний трансфер технологій." *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка* 20, Вип. 3 (2015): 19-22.
10. Куцик, П., О. Ковтун, and Григорій Башнянин. "Механізми діяльності та стратегії розвитку транснаціональних корпорацій як ключових факторів сучасної глобалізованої економіки." *Економіст* 2 (2015): 18-24.
11. Левківський В. М. Злиття та поглинання в стратегії зарубіжної експансії ТНК / В. М. Левківський // Науковий вісник Полісся. — 2016. — №2 (6). — С. 9-15
12. Більботенко, І. В. "Трансфертне ціноутворення: обліковий та податково-контрольний аспекти." *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент* 15 (2016): 127-131.
13. Юніна, М. "Особливості правового статусу транснаціональних корпорацій як суб'єктів правових відносин." *Наукові записки [Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Право* 1 (2017): 168-173.
14. Berenda Sergiy, Shkonda Vladimir The WTO agenda for the 21st century: trade liberalization perspectives for developing countries and countries with transition economies / *International Journal of Economics, Commerce and Management, United Kingdom, Rochester.* – Vol. III, issue 5, May 2015 . P.296-311 [Electronic resource]. – Access mode: <http://ijecm.co.uk/volume-iii-issue-5/>
15. Виговський, Георгій Миколайович, and Наталія Георгіївна Виговська. "Визначення меж господарського контролю в умовах глобалізації економіки." *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу* 2 (5) (2017).

10. Інформаційні ресурси

1. Конвенція о транснациональных корпорациях // Офіційний портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Офіційний веб-портал United Nations Conference on Trade and Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://unctad.org>
3. Офіційний веб-портал Encyclopædia Britannica [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.britannica.com/topic/multinational-corporation>
4. Офіційний веб-портал СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wto.org/>
5. Офіційний веб-портал World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2017>
6. Офіційний веб-портал ІСС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iccwbo.org>
7. Офіційний веб-портал агенції Блумберг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bloomberg.com>